

DALIMILOVA KRONIKA – PAŘÍŽSKÝ ZLOMEK

25/1–32 (I) Ot Bořivoje, prvního křesťana, tuto pravi

Originál

Kněz Hostivít po tom snide,
Bořivoj na otcův stolec vnide.
Tehdy Svatopluk u Moravě králem bieše
a kněz český jemu slúžieše.
Jednú kněz Bořivoj přijěde k královu dvoru,
král jemu učini velikú vzdóru.
Káza jemu za stolem na zemi seděti
a řka: "Slušie tobě věděti,
že neslušie pohanu rovnú býti křěstanu.
Sed' se psy, to tvé právo,
ne kněže, ale nemúdrá krávo,
že netbáš na tvorcě svého,
za buoh jmajě výra ušatého."
Kněz, to uslyšav, sě zapole.
A jakž brzo by po stole
prosi krsta Bořivoj ot Svatopluka
krále, ot moravského,
a Mutudějě, arcibiskupa velhradského.
Ten arcibiskup Rusín bieše,
mši slovensky slúžieše.
Ten u Velhradě krstil Čecha prvního,
Bořivojě, kněžě českého,
léta ot narozenie syna božieho
po osmi set po devietidcát čtvrtého.
Když kněz Bořivoj tak stav
svój změni,
svět potupiv, v svatost sě proměni:
almužny veliké činieše
a domy božie stavieše.
Prvý kostel v Hradci postavil
a svatému Klimentu jej oslavil.
Druhý svatě Mařie na Pražě,
ot velikých vrat inhed na drážě.

Latinský překlad

(D)Ux hostiuit post hec decessit
Borziuoy sup(er) solium patris ascendit
Tunc Suuatopluk in morauia rex erat
Et dux boemie sibi s(er)uiebat.
(Q)Uadam uice dux borziuoy iuit ad curia(m) regis
Rex fecit sibi magnu(m) uituperium
Fecit ip(su)m retro mensam in t(er)ra sedere
Dicens debes hoc scire
Quod no(n) decet paganu(m) equale e(ss)e xp(ist)iano
Sede cum canib(us) hoc te decet
Non dux sed stulta uacca
Quia non curas de creatore tuo
Vice dei colens auem qua(m)libet.
(D)Ux hoc audito erubuit
Et qua(m) cito fuit post prandiu(m)
Rogauit bapt(ismu)m Borziuoy a suuatopluk
Rege morauie
Et a Nuchidiegie archiep(iscop)o Welegrade(n)si
Iste archiep(iscopu)s ruthenus erat
Missam sclauonice celebrabat
Hic in Vuelegrado baptizauit boemum primum
Borziuogiu(m) duce(m) honestissimu(m)
Ano a natiuitate filii dei
Post octingentos uiginti q(uat)tuor
(C)Um igit(ur) dux borziuoy ita statum
Suum co(m)mutauit
Mundu(m) (con)te(m)pnens ad deuotio(nem) se p(er)mutauit.
Elemosinas multas faciebat
Et edes dei construebat
Prima(m) eccl(es)iam in grezc construxit
Et s(an)c(t)o clementi ip(s)am dedicauit
S(e)c(un)dam s(an)c(t)e marie supra pragam
A magna porta statim in uia.

Doslovný zpětný překlad

Kníže hostivít potom zemřel
Bořivoj na stolec otce nastoupil
Tehdy Svatopluk na moravě král byl
A kníže český mu sloužil.
Jakýmsi střídáním kníže bořivoj přišel ke dvoru krále
Král způsobil mu velkou potupu
Učinil ho poza stolem na zemi sedět
Řka musíš to vědět
Že nesluší pohanovi rovně být křesťanovi
Sed' se psy to ti přísluší
Ne kníže ale hloupá krávo
Že nestaráš se o stvořitele svého
Místo boha uctívaje ptáka jakéhokoliv.
Kníže to uslyšev zrudl
A jak rychle bylo po jídle
Vyžádal křest Bořivoj od svatopluka
Krále moravy
A od Metoděje arcibiskupa Velehradského
Ten arcibiskup rusín byl
Mši slovensky slavil
Ten na Velehradě pokřtil čecha prvního
Bořivoje knížete nejvznešenějšího
Roku od narození syna božieho
Po osmi stech dvaceti čtyřech
Když tedy kníže bořivoj tak stav
Svůj změnil
Světlem pohrdaje ke zbožnosti se proměnil.
Almužny mnohé činil
A domy boží stavěl
První kostel v hradci postavil
A svatému klimentovi jej zasvětil
Druhý svatě marii nad prahu
Od velké brány hned na cestě.

DALIMILOVA KRONIKA – PAŘÍŽSKÝ ZLOMEK

26/30–58 (II) Ot Svatopluka, krále moravského

Originál

musíš toho svým mečem dolíčiti."
Mnich tej řeči počě prositi roka,
ciesař vyvržě naň svého soka.
Pojide ciesařov sok v ókole a zpievajě
a na mnicha nic netbajě.
Mnich dosáh mečě sedacieho,
přěťě soku štít i samého.
Ciesañ, pozvav mnicha do svého dvoru,
jide jemu u pokoru.
Kráľ Svatopluk da sě ciesaři poznati,
ciesař jě sě ve všem znáti.
Vráti jemu zemi i kráľevstvie
i da Moravě vše svobodenstvie,
a což by mohl uherské země dobyti,
da jemu moc k své moci osobiti.
V krátcě kráľi Svatoplukovi žena snide
a kráľ vojensky na Uhry jide.
Uhři krále pobichu a mnoho jemu lidí zbichu.
Kráľ pozvav knězě českého
před ciesařě, postúpi jemu kráľevstvie svého.
I opěť jeho Uhři pobichu
a Moravan mnoho zbichu.
Tiem sě kráľ počě velmi stydět
a hanbú k svým nesmě jět.
I jide tajně na púšči
i by do své smrti v tom húšči.
Dnes na tom miestě mnišie pěj
a tomu kláštěru v Uhřech Zobor děj.

Latinský překlad

Oportet te hoc tuo gladio (com)p(ro)bare.
(M)Onachus hinc s(er)mone cepit p(et)ere t(er)minu(m)
Cesar eduxit contra eu(m) suum p(ro)ditorem
Ibat p(ro)ditor cesaris in circulu(m) et cantando
Super monachu(m) nichil no(n) curando.
(M)Onachus arrepto gladio duellari
Scidit p(ro)ditori clipeum et ip(su)m solum.
(C)Esar euocavit monachu(m) ad sua(m) curia(m)
Et ibit ad ip(su)m petens ueniam.
Ex suatopluk dedit se cesari agnosc(er)e
Cesar cepit om(n)ia fateri.
(R)Estituit ergo sibi uxorem et regnum
Et dedit sibi in moravia omne(m) lib(er)tate(m)
Et quicq(ui)d posset ungarie t(er)re acquirere
Dedit sibi potestate(m) ad sua(m) t(er)ra(m) a(d)p(ro)priare
In breui euo Suatopluko uxor decessit
Et rex cum ex(er)citu con(t)r(a) ungaros iuit
Ungari regem uicerunt
(R)Ex uocato duce boemie
Coram cesare cessit sibi de regno suo
Et iteru(m) ip(su)m ungari deuicerunt
Et morauos multos occiderunt
Iste rex cepit multu(m) erubescere
Et p(ro)pt(er) uerecundia(m) no(n) audebat ad suos reuerti.
Iuit ergo occulte ad heremu(m)
Et fuit usq(ue) ad sua(m) morte(m) in illa densitate
Hodie in hac nigri monachi missas ca(n)ta(n)t
Et huic monasterio in ungaria zaborz dicunt.

Doslovný zpětný překlad

Sluší se to tvým mečem potvrdit.
Mnich proto řeči začal žádat lhůtu
Císař vyvedl proti němu svého soupeře
Jel soupeř císařův na okruh a zpívaje
Na mnicha nic nedbaje.
Mnich uchopiv meč soubojový
Rozštípnul soupeři štít i jeho samého.
Císař předvolal mnicha ke svému dvoru
A půjde k němu žádaje milost.
A svatopluk dal se císaři poznat
Císař začal vše uznávat.
Vrátil tedy jemu manželku i kráľovství
A dal mu na moravě veškerou svobodu
A čehokoliv by mohl uherské země nabyt
Dal mu moc ke své zemi přivlastnit
V krátkém čase Svatoplukovi manželka zemřela
A kráľ s vojskem proti uhrům šel
Uhrové krále porazili
Kráľ zavolav knížete českého
Před císařem ustoupil mu z vlády své
A opěť ho uhrové (na hlavu) porazili
A moravany mnohé zabili
Ten kráľ začal se velmi ostýchat
A pro stud neslyšel ke svým se vrátit.
Odešel tedy tajně na poušť
A byl až do své smrti v oné houštině
Dnes v ní černí mniši mše zpívají
A tomu kláštěru v uhrech zobor říkají.

DALIMILOVA KRONIKA – PAŘÍŽSKÝ ZLOMEK

27/1–34 (IX) Ot Vratislava, otcě svatého Václava

Originál

Po tom Bořivoj s světa snide
a z kněžstva králevstvie nebeského dojde.
Po něm Spytihněv přije stolec otcě svého.
Ten nebieše života silného,
umřě za věka mladého,
ostavi knězem Vratislava, bratra svého.
Ten pojě ženu z Stodor dceru z krajě českého,
tej diechu Drahomíř z krajě žatečského.
Ta knieni pohanka bieše,
dva syny velmi krásná jmieše.
Stařějšímu diechu Boleslav
a mlazšímu Václav.
Ten tiché nrawy jmieše,
pro něž všem míl bieše.
Protož jej po otcí knězem zvolichu
a Boleslava Boleslavem otděllichu.
Ale že ješče kněz Václav
mlád bieše
a země opravití nemožieše,
poručichu jej svatěj Lidmile,
bohu i všem lidem milěj.
Ta jest byla žena Bořivojova
a hrabinka ze Pšova.
Jemuž tehdy Pšov diechu,
témuž pak Mělník vzděchu.
Neb před Mělníkem hrad bieše,
ten sobě (chybí)
(chybí)
(chybí) Pšovka dieše.
Knieni Lidmile Drahomíř závidieše;
nebo sama vlásti chtieše.
Ta pozva Tumna a Komoně,
slíbi jima stříbro a koně,
aby ji Lidmily zbavili
a tajně ji zadávali.

Latinský překlad

(P)ostea borziuooy de mundo decessit
Et de ducatu ad regnu(m) p(er)petuu(m) p(er)uenit
Post eu(m) Sbyhnyobb solium suscepit pat(ri)s sui.
Iste no(n) erat corporis fortis
Moriebat(ur) in etate adolescentula
Dimitte(n)s duce(m) Wratislau(m) fratre(m) suum
Iste duxit uxore(m) de thodor comitis boemie
Huic nome(n) erat drahomirz de p(ro)ui(n)tia sate(n)si
Ista dutissa pagana erat
Duos filios pulcros habebat
Seniori nomen erat Boleslaus
Et iuniori Wenceslaus
Iste mites mores habebat
P(ro)pt(er) quos om(n)ib(us) carus erat
P(ro)pt(er) quod ip(su)m post patre(m) duce(m) elegerunt
Et boleslao boleslauia(m) dederunt.
(S)Ed quia adhuc dux Wenceslaus
iuuenis erat
Et t(er)ram gub(er)nare no(n) poterat
Co(m)miserunt ip(su)m beate ludmile
deo et om(n)ib(us) hominib(us) dilecte.
(I)Sta fuit uxor Borziuooy
Et filia comitis de Pssouua
Cui tunc Pssouu dicebatur
Huic postea melnik dederunt
Nam ante melnik castrum erat
Illud sibi nome(n) Pssobb habebat
Et sub ciuitate fluuius fluit
Ille sibi Pssowka habebat
(D)Ucisse ludmile drahomirz inuidebat
Nam sola regnare uolebat.
Se uocauit thunye et komonye
P(ro)misit eis argentu(m) et palafredos
Ut clam ludmila priuarent
Et ip(sa)m occulte iugularent

Doslovný zpětný překlad

Potom bořivoj ze světa odešel
A z knížectví do království věčného přišel
Po něm Spytihněv stolec přijal otce svého.
On nebyl těla silného
Zemřel ve věku mladičském
Vysílaje knížete Vratislava bratra svého
On pojal manželku ze stodor hraběte českého
Té jméno bylo drahomíra z provincie žatecké
Ta kněžna pohanka byla
Dva syny krásné měla
Staršímu jméno bylo Boleslav
A mladšímu Václav
Ten jemné mravy měl
Pro které všem milý byl
Pročež ho po otcí knížetem zvolili
A boleslavovi boleslav dali.
Ale protože dosud kníže Václav
mladý byl
A zemi spravovat nemohl
Odevzdali ho blažené ludmile
bohu a všem lidem milé.
Ta byla žena Bořivojova
A dcera hraběte ze Pšova
Kterému tehdy Pšov bylo říkáno
Tomu později mělník dali
Neboť před mělníkem hrad byl
On sobě jméno Pšov měl
A pod městem tok teče
On sobě Pšovka měl
Kněžně ludmile drahomíra záviděla
Neboť sama vládnout chtěla.
Sobě zavolala tunu a komona
Slíbila jim stříbro a koně
Aby tajně ludmily zbavili
A ji tajně zavraždili

DALIMILOVA KRONIKA – PAŘÍŽSKÝ ZLOMEK

27/35–36 (X) Ot Vratislava, otcě svatého Václava

Originál

K niej sě chtiece přislúžiti,
slíbišta to učiniti.

Latinský překlad

Isti ducisse uolentes (con)plac(er)e
P(ro)miserunt hoc p(er)petrare.

Doslovný zpětný překlad

Ti kněžně chtíce se zalíbit
Slíbili to vykonat.

28/1–26 (X) Ot svaté Lidmily, prvé křestanky

Svatá Lidmila knězem vladieše
a dvorem v Tetíně sedieše.
A pro to, že svatá Lidmila
mnohým lidem byla míla,
jedny křesťanské děti všicku
tu řeč dachu jěj věděti,
co Drahomíř umluvila,
coli sta ta dva slíbila.
Znamenavši svatá knieni,
co jjej zlá nevěsta miení,
jě sě k smrti připravěti,
prvé sirotkóm služby poplatiti.
Když v náboženství přebýváše
a smrti dobrovolně ždáše,
Tumna a Komoň přijědesta
a před dvorem seděsta.
Knieni vědúc, že ji chceta zabiti,
káza jima před sě jíti.
Na své nevěsty zdravie vztáza
a její potřebu jima dáti káza.
Toho dne jě zpoviedati
a smrti nábožně čakati.
Té noci ta zlá komňatu
na knieni vyrazista
a tu svatú knieni závojem zadávista.
Tak ta pohany čertu sě dostasta
a svatú Lidmilu k bohu poslasta.

(S)Ancta ludmila duce(m) gub(er)nabat
Et cum curia sua in tethino residebat
Et p(ro)pt(er) quia beata ludmila
Deo et multis hominib(us) fuit cara
Quida(m) xp(ist)ianor(um) pueri
Dederunt ei hoc scire
Quid drahomirz (con)dixerat
Quid etia(m) illi duo p(ro)miserant
Cognitiens s(an)c(t)a dutissa
Quid eius nepotis uxor intendebat
Cepit se ad morte(m) p(re)parare
Primo orphanis p(ro)misit p(er)solui.
(E)T dum in deuot(i)one p(er)maneret
Et morte(m) beniuole desideraret
Tune et komon aduenerunt
Et ante curiam resederunt.
(D)Vcissa uidens q(uo)d ip(sa)m uolunt occid(er)e
Fecit eos coram se ire
De salute sui nepotis uxore quesuit
Et ip(s)or(um) nece(ss)itatem eis dari fecit
Illo die cepit peccata confiteri
Deutissime expectare
Illa nocte illi nequa(m) camera(m)
sup(er) dutissam effregerunt
Et ibi beata(m) dutissam cu(m) peplo stra(n)gulauerunt
Sic isti pagani se dyabolo subiecerunt
Et s(an)c(t)am ludmilam deo t(ra)nsmiserunt.

Svatá ludmila knížete řídila
A s dvorem svým v tetíně sídlila
A proto že blažená ludmila
Bohu a mnohým lidem byla míla
Kteřísi křesťanští chlapani
Dali jí to vědět
Co drahomíra byla umluvila
Co také oni dva byli slíbili
Poznávajíc svatá kněžna
Co jejího potomka manželka si předsevzala
Začala se na smrt připravovat
Nejdříve sirotkům slíbila být zapláceno.
A když ve zbožnosti setrvávala
A smrt ochotně si žádala
Tuna a komon přijeli
A před dvorem usedli.
Kněžna vidouc že ji chtějí zabít
Učinila je před sebe jít
Po zdraví svého potomka manželky se otázala
A jejich potřebu jim být dánu učinila
Onoho dne začala hříchy vyznávat
Nejzbožněji očekávat
Oné noci oni ničemní komoru
na kněžnu vylomili
A tam blaženou kněžnu řízou zardousili
Tak ti pohani se d'áblu podrobili
A svatou ludmilu bohu odevzdali.

DALIMILOVA KRONIKA – PAŘÍŽSKÝ ZLOMEK

29/1–36 (XII) O svatého Václava mateři

Originál

Drahomíř sě v syna uváza
a na kmetech práva potáza,
komu by bylo zemi oprávéti,
doňadž by kněz nemohl sobě rady dáti.
Když sě kmetie potázachu
a jieť to za právo dachu,
aby svého syna chovala
a dotud zemi opravovala,
doňadž by kněz svých let nedošel
a jeho pravý smysl neprošel,
Drahomíř jě sě pohanstva ploditi
a všeco křestanstvo z země puditi.
A kdež žáka nebo křestana přemožieše,
žívu jemu nelžě býti bieše.
K tomu ji jejie zlob připudi,
že pohany na křestanstvo vzbudi.
Prostřed Prahy taký boj vžechu,
až krvaví potoci tečiechu.
S óbú stranú mnoho zbitých ležieše
a ona to ráda vidieše
řkúc: "Na tom přěji smrti mým pohanóm;
aby sě umenšilo moci křest'anóm."
Když kněz Václav k letóm přijide,
z své mateře moci vynide.
Vecě: "Matko, sedi na svém věně,
ke mněť slušie země opravenie!"
I jě sě země oprávéti
a domy božie káza otvářěti.
Žakovstvo v zemi navráti,
jež bieše vypudila jeho máti.
Boží čest v zemi plodieše,
kupujě pohanské děti krstieše.
Ke mšiem oplatky sám pečieše,
vdoviciem drva z lesa nosieše.
Po svatých v noci bos chodieše,
až mu po cestě z nóh krev tečieše.

<http://geo.mff.cuni.cz/dalimil>

Latinský překlad

(D)Rahomirz se de filio i(n)tromisit
Et a sapientib(us) de iure querebat
Quis deberet t(er)ram gubernare
Donec sibimet dux co(n)siliu(m) no(n) posset dare.
(E)T dum sapientes sese consul{u}issent
Et p(ro) iure dederunt
Quod suum filium custodiret
Et interim t(er)ram gub(er)naret
Donec dux ad suos annos no(n) p(er)ueniret
Et ip(su)m rectus sensus no(n) penetraret
(D)Rahomirz cepit paganismu(m) augm(en)tare
Et totum clerum de t(er)ra fecit expelli
Et ubicu(n)q(ue) cl(er)icum u(e)l xp(ist)ianu(m) uincebat
Viuere sibi non licebat
Ad hoc ips(a)m eius malitia coegit
Quod paganos cont(ra) xp(ist)ianos (con)citauit
In praga tale p(re)lium receperunt
Vsq(ue) quod sanguinolenti riui p(ro)flueba(n)t
Ex utraq(ue) parte multi occisi erant
Et hoc ip(s)a libent(er) uidebat
Dicens in hoc faueo morte(m) meis pagani(s)
Ut p(er) hoc diminueret(ur) potentia xp(ist)ianor(um)
(E)t dum Wentelaus ad annos p(er)ue(n)it
De sue matris tutela exiuit
Dicebat mat(er)cula sede in tuo dotalitio
Ad me spectat t(er)re gubernatio
Et cepit t(er)ram regere
Et edes dei fecit aperiri
Clerum ad t(er)ram restituit
Quem sua expulerat mater
Dei cultum in t(er)ra augebat
Emendo pueros gentiliu(m) ip(s)os baptizabat
Ad missam solus oblatas pistabat
Viduis ligna de siluiis de nocte portabat
Ad sanctos de nocte nudipes ambulabat
Vsq(ue) q(uo)d sibi p(er) uia(m) de pedib(us) cruor p(ro)fluebat

Doslovný zpětný překlad

Drahomíra se stran syna vmísila
A moudrých po právu se tázala
Kdo by měl zemi spravovat
Dokud si sám kníže radu nemohl by dát.
A když moudří se byli poradili
A za právo dali
Aby svého syna opatrovala
A zatím zemi spravovala
Dokud kníže do svých let by nepřišel
A jej správný smysl by nepronikl
Drahomíra začala pohanstvo zvětšovat
A celé duchovenstvo ze země učinila být vypuzeno
A kdekoli duchovního nebo křest'ana přemáhala
Žít mu nebylo lze
K tomu ji její zloba přinutila
Že pohany proti křest'anům roznítla
V praze takovou bitvu vzali
Až že krvavé potoky proudily
Z jedné i druhé strany mnozí zabiti byli
A to ona ráda viděla
Řkouc v tom přěji smrt svým pohanům
Aby skrz to se rozdrobila moc křest'anů
A pokud Václav do let dospěl
Ze své matky poručnictví vyšel
Říkal matičko sed' ve svém věně
Podle mě směruje země vláda
A začal zemi řídit
A domy boží ustanovil být otevřeny
Duchovenstvo do země navrátil
Které jeho byla vypudila matka
Boží uctívání v zemi rozmnožoval
Kupuje děti pohanů je křtil
Ke mším sám oplatky pekł
Vdovám dřeva z lesů v noci nosil
Ke svatým v noci bos chodil
Až že mu po cestě z nohou krev vytékala

DALIMILOVA KRONIKA – PAŘÍŽSKÝ ZLOMEK

29/37–44 (XIII) O svatého Václava mateři

Originál

Ženy nikdy nejměl,
ale sirotky za dietky jměl.
Žaltář pod paží vešdy nosieše
a své komorníky žaltáři zučil bieše.
Panoše jeden před ním léháše,
ale tomu škorně szujě utieráše.
Tomu komorníku Podiven jmě bieše,
ten v náboženství kněžě tepieše.

Latinský překlad

Uxorem unq(uam) non h(ab)uit
Sed orphanos loco pueror(um) tenebat
Psalterium continuo s(u)b brachio gestabat
Et om(ne)s camerarios psalteriu(m) edocuerat
Familiaris an(te) ip(su)m quidam iacebat
Sed isti calceos exuendo extergebat
Huic camerario Podiueni nomen erat
Hic in deuotione duce(m) percutiebat.

Doslovný zpětný překlad

Manželku (ni)kdy neměl
Ale sirotky místo dětí držel
Žaltář nepřetržitě pod paží nosil
A všechny komorníky žaltář byl naučil
Panoš před ním kterýsi ležel
Ale mu boty zouvaje vytíral
Tomu komorníku Podiven jméno bylo
Ten ve zbožnosti knížete tepal.

30/35–44 (XIV) O boji svatého Václava s kúřimským

Když Radislav bliz kněžě Václava bieše,
uzřě, že kněz Václav
kříž zlatý na čele jmieše
a dva anjely s obú stranú jeho.
Uzřěv to Radislav, užěse sě kněžě českého.
Radislav skoči s koně svého
i jide na milost jeho.
Kněz Václav přijě jeho k milosti
řka: "Bát'o, nechaj mého, měj v svém dosti!"
Přěbyv s ním v Žitomíři,
o vše dobré s ním sě smíři.

Et dum Wratislaus p(ro)pe duce(m) Wenteslau(m)
Udidit quod dux Wentzeslaus
cruce(m) aurea(m) in fronte habebat
Et duo ang(e)li hinc (et) hinc ip(su)m erant
Videns hoc p(er)teritus e(is)/e(t) ante duce(m) boemie
Wratislaus saliit de equo suo
Et iuit ad ueniam ad eum
Ip(su)m dux Wenzeslaus recepit ad gratia(m)
Dicens ba dimitte meu(m) habe in tuo satis
P(ro) morando secu(m) in sytomirz
In om(n)i bono se secum reconciliauit.

A zatímco Radislav blízko knížete Václava
uviděl že kníže Václav
kříž zlatý na čele měl
A dva andělé zde i tam jeho byli
Vida to zastrašen jimi/a před knížetem českým
Radislav skočil z koně svého
A šel na milost k němu
Jeho kníže Václav přijal na milost
Řka ba vzdej se mého měj ve svém dost
Za prodlévání s ním v žitomíři
Ve všem dobrém se s ním smířil.

39/33-41 (VII) O svatěj pěti bratří

Barnaba s stříbrem poslali biechu.
Zlodějie na ně přijidechu,
a když koli v chyšky vnidechu,
jěchu sě stříbra hledati.
A když jim nejmiechu co dáti,
pěti bratří po dlúhých mukách
hrdla zřězachu
a tak jě k bohu poslachu.
To sě sta ot porozenie syna božieho
léta po tisíc čtvrtého.

Eum cum argento emiserant.
(F)Vres sup(er) eos adueneru(n)t
Et dum om(ne)s intrauerunt
Incep(er)unt argentum querere
Et dum eis no(n) h(abe)rent aliquid dare
Quinq(ue) fr(atr)ib(us) post longas penas
guttura preciderunt
Et sic eos deo demandauerunt
Hoc factum e(st) a natiuitate filii dei
Anno post millesimu(m) quartum.

Jeho se stříbrem byli vyslali.
Zloději na ně přišli
A zatímco všichni vstoupili
Začali stříbro hledat
A zatímco jim neměli co dát
Pěti bratrům po dlouhých trestech
Hrdla přesešli
A tak je bohu odevzdali
To se stalo od narození syna božího
Roku po tisícím čtvrtém.

DALIMILOVA KRONIKA – PAŘÍŽSKÝ ZLOMEK

40/1-35 (VIII) O Oldřichově Přimdě

Originál

Tehdy se sta, že kněz Oldřich lovieše
a sám u pustém lese blúdieše.
A když v túhách bieše a okolo sebe zřieše,
uzřě, nalit stojí dospělý hrad.
Kněz chtieše k němu velmi rád,
ale cesty nejmějieše
a okolo hložie hustě velmi bieše.
Ssěd s koně, mečem cestu proklesti
i počě po ostrvách v hrad lézti.
Neb se nemožieše nikohého dovolati,
a by v něm lidé byli,
nemože znamenati.
A most vzpodjat bieše
a hrad zed tvrdú okolo sebe jmieše.
A když kněz s úsilím v hrad vnide
a všecky kleti zjide, zetlelé rúcho vidieše,
a však i člověka na něm nebieše.
Sbožie veliké a vína mnoho naleze.
Ohledav hrad, kudyž byl vlezl, tudyž sleze.
Pak kněz da hrad pánu,
tomu Přiema diechu,
pro to tomu hradu Přimda vzděchu.
Proč ten hrad u púšči byl postaven,
pročli jest byl pust ostaven,
tak že i cesta k němu nebyla, proč se to stalo,
kronika německá mě jest naučila.
Tu sem četl, že z Aldemburka hrabie
mladý bieše,
ten v ciesařově dvoře za obyčej stojieše.
I počě ciesařovnu milovati
a ona, by jej milovala, jě se jemu zjevovati.
Snúbiti jie u otcě nesmějieše;
nebo jie roveň nebieše.
A tak milostí niezěš
a ciesařovna také proň túhú schnieše.
K tomu jej připudi silná milost,

<http://geo.mff.cuni.cz/dalimil>

Latinský překlad

(I)N illo t(em)p(o)r(e) accidit q(uo)d dux Vlric(us) uenabat(ur)
Solutus in solitudine silue oberrabat
(omittitur)
Vidit eteni(m) quod stabat p(er)fectu(m) castru(m)
Dux uolebat ad ip(su)m ire libent(er)
Sed uiam non habebat
Et in circuitu castris dense spine erant.
(D)Escendens de equo cu(m) gladio uia(m) p(er)putauit
Et incepit ad castrum sup(er) tru(n)cis scand(er)e
Nam no(n) poterat ullum ad se adclamare
Et ut homines in ibi essent
non poterat considerare
Quia pons subleuatus erat
Et castru(m) muros fortes circu(m) se habebat.
(E)T cum dux cum labore ad castru(m) int(ra)uit
Om(ne)s cameras p(er)ambulauit
Et tu(m) nec un(us) homo desup(er) non erat
Diuitie multe et uina multa sup(er) eo era(n)t
P(er)uiso castro un(de) intrauerat ibide(m) desce(n)dit
Postea dux dedit castrum illud d(omi)no
huic przi(m)da dicebatur
p(ro)pterea huic castro przimda dixerunt
(Q)Uare hoc castru(m) in solitudine fuit positu(m)
propt(er) quid etia(m) fuit desertum relictum
Talit(er) quod uia ad ip(su)m no(n) patebat (omittitur)
Cronica teutonica me docuit
Hanc p(er)legi quod aldeburge(n)sis comes
iuuenis erat
Hic in curia cesaris continuo stabat
Et incepit filia(m) cesaris amare
Et illa q(uo)d cum reamaret incepit sibi p(er)a(r)d(er)e
Iste comes ea(m) apud patre(m) rogare no(n) audebat
Quia sibi eq(ua)lis non erat.
Et sic amore desiccabatur
Et cesaris filia etia(m) p(er) ea(m) sic(c)i)tatem arcescebat.
(A)D hoc ip(su)m coegit fortis amor

Doslovný zpětný překlad

V onom čase stalo se že kníže Oldřich lovil
Sám v pustině lese bloudil
(vynecháno)
Uviděl totiž že stál dokonalý hrad
Kníže chtěl k němu jít rád
Ale cestu neměl
A po obvodu hradu husté šípky byly
Sestupuje z koně s mečem cestu pročistil
A začal k hradu po kmenech stoupat
Neboť nemohl nikoho k sobě přivolat
A že by lidé tam byli
nemohl pozorovat
Protože most byl zdvižen
A hrad zdi silné kolem sebe měl.
A když kníže s námahou do hradu vstoupil
Všechny komnaty prošel
A pak ani jeden člověk shora nebyl
Poklady mnohé a a vína mnohá nad ním byly
Prohlédnuv hrad odkud byl vstoupil tamtéž sestoupil
Potom kníže dal hrad onen pánovi
tomu přimda bylo říkáno
proto tomu hradu přimda řekli
Proč ten hrad v pustině byl postaven
pro co také byl pustý opuštěn
Tak že cesta k němu nebyla přístupná (vynecháno)
Kronika německá mě poučila
Tuto jsem přečetl že aldemburgenský hrabě
mladý byl
Ten na dvoře císařově nepřetržitě setrval
A začal dceru císařovu milovat
A ona že když také milovala začala se prohořívát
Ten hrabě jí u otce žádat neměl odvahu
Neboť jí roven nebyl.
A tak láskou byl vysušován
A císařova dcera také přes sebe suchost přivolala
K tomu ho přinutila silná láska

40/36–68 (V) O Oldřichově Přimdě

Originál

že jej najde taká vilost,
 jež tako při takých bývá;
 neb řídko kto tajné milosti dobrým užívá.
 Ciesarovi své hrabstvo prodá.
 A když jemu ciesař peněz doda,
 jě sě po pustých lesiech túlati
 a sličného hradišče hledati.
 Nalez horu, jě sě hradu stavěti.
 Postaviv hrad, je (sě) ztravu voziti,
 již by mohl za sto let živ býti.
 Dospěv jím všiem, káza všě dělníky zbiti.
 Pak všicku čeled v jeden dóm vlúdi,
 zapřev zežže všěcky lidi.
 To učini pro tu radu,
 aby žádný nevzvěděl toho hradu.
 V tom jest zlú radu jměl,
 že nikomému věřiti nesměl.
 Po tom ciesařovnu unese
 a na svůj hrad tajně ji vznese,
 na němž jest sám s samú za pět let tajně seděl,
 až jeho ižádný člověk nevzvěděl.
 Sta sě, že ciesař v Řezně dvorem bieše,
 vyjev na lov, sám po lesu blúdieše.
 Nevěda, co sobě zdieti,
 žádajě, by mohl někde ves uzřieti,
 po potoku počě nahoru jíti, až sě jemu uda
 pod ten hrad podjěti,
 na němž jeho dci s jeho zětem bieše.
 Uzřev, pojěde k mostu spieše.
 I počě prositi, by jeho ráčili pustiti.
 Neb již tři dni nejedl bieše
 a dešč studený naň jdieše.

Latinský překlad

Q(uo)d eum inuasit talis miseria
 Que sic circa tales solet e(ss)e
 Nam raro quis occulti amoris in bono utitur.
 Cesari suum comitatum uendidit
 Et qua(m) cito cesar sibi pecunia(m) dedit
 Incepit p(er) guastas siluas p(er)ambulare
 Et aptum sibi solum ad castru(m) quer(er)e.
 Inuento mo(n)te incepit castru(m) edificare
 Edificato castro cepit expe(n)sas (con)quir(er)e
 Quibus post p(er) centum anno uiuere
 P(er)fecto toto cepit om(ne)s op(er)arios occidi
 Postea totam familia(m) in una(m) domu(m) i(n)cludit.
 Et reclude(n)s igne (con)bussit o(mn)e)s ho(m)i(n)es
 Hoc fecit p(ro)pt(er) illud consilium
 Q(uo)d nemo no(n) sciret istud castrum.
 (I)n hoc malum consilium habuit
 Quod nulli credere no(n) presumpsit
 Post hoc cesaris filiam absportauit
 Et sup(er) castrum suu(m) occulte ea(m) portauit
 Sup(er) quo solus cu(m) sola p(er) qui(n)q(ue) annu(m) resedit.
 Q(uo)d eum nullus homo no(n) sciuit.
 (C)Ontingit q(uo)d cesar cum sua curia ratispone erat
 Egrediens ad uenato(r)em solus per siluam errabat
 Nesciens quid sibi ip(s)i facere
 Cupiebat q(uo)d posset alicubi uilla(m) uidere
 Post riuu(m) incepit sursum (omittitur)
 ad castru(m) eq(ui)ta(r)e
 Sup(er) quo filia sua cu(m) eius g(e)n(er)o erat
 Videns castrum ibat ad ponte(m) citius
 Et incepit rogare quod ip(su)m dignarent(ur) intrmittere
 Nam iam triduo no(n) comederat
 Et pluua frigida sup(er) ip(su)m ibat

Doslovný zpětný překlad

Že ho přepadla taková žalost
 Jaká tak kolem takových má ve zvyku být
 Neboť zřídka kdo tajné lásky v dobrém užívá.
 Císaři své hrabství prodal
 A když rychle císař jemu peníze dal
 Začal skrz pusté lesy procházet
 A vhodnou si zemi k hradu hledat.
 Nalez horu začal hrad stavět
 Postaviv hrad začal stravu shánět
 Kterou po za sto let přežili
 Dokončiv všechno vzal všechny dělníky být zabity
 Potom všechnu čeleď do jednoho domu zavřel.
 A uzavíraje ohněm spálil všechny lidi
 To učinil pro onu radu
 Že nikdo by neznal ten hrad.
 V tom špatnou radu měl
 Že nikomu věřit se neodvážil
 Po tom císařovu dceru unesl
 A na hrad svůj tajně ji přinesl
 Na kterém jediný s jedinou po pět let zůstal.
 Že ho žádný člověk neznal.
Stalo se že císař se svým dvorem v řezně byl
Vyjeda k lovci sám po lese bloudil
 Nevěda co sobě samému dělat
 Přál si že by mohl někde obec uvidět
 Po potoku začal vzhůru
 ke hradu koňmo jet
 Na němž dcera jeho s jeho zetěm byla
 Vida hrad šel k mostu rychleji
 A začal žádat aby ho ráčili vpustit
 Neboť již tři dny nebyl jedl
 A dešť studený na něj šel

40/69–103 (VI) O Oldřichově Přimdě

Originál	Latinský překlad	Doslovný zpětný překlad
<p>Hostě na hrad pustista a jakž mohúce najlépe jej uctista. Neb již vděk člověk přišel, <u>a protož jeho hrabě uctil.</u> Neb již pět let člověka neviděla biešta a noviny ráda vzveděti chtiešta. I jěšta sě o ciesařovi tázati, on jako o jiném o sobě křívě počě odpoviedati. <u>Neb ciesař, jě dobřě znajě, mluvieše,</u> <u>jako o ciesařovi nic netbajě,</u> řka: "Či toho nevieta, že jest sšel s tohoto světa?" Ciesařovna odpovědě: "Ávech, kak to ráda vědě! Neb toho jemu přěji ráda, aby sě mému milému nestala váda. Téhož bych přála všemu rodu mému, abych tiem učinila mír mému milému." Otšed ciesař s hradu, na vojnu zapovědě a kniežatóm svého bezděčného zětě povědě. S úsilím čěstu k hradu proklestichu a před hradem sě položichu. Ciesař káza zěti pověděti řka: "Slušie tobě to věděti, žet sem jěd chléb tvój. Ale že jsi ty bezděčný zět mój, na život ti odpoviedaji i o dceři nic netbaji." A když sě hrabí brániti bieše, čím by sě bránil, nejmějieše. Neb všecky tětivy zetlely biechu, a z čeho by jiné učinili, nejmějiechu. Již hrad na ztracení bieše, by sě byla nedomyslila spieše na zábradlých státi</p>	<p>(H)ospitem sup(er) castrum intromiserunt Et p(ro) ut melius poterant ip(su)m honoraueru(n)t Nam eis ia(m) grat(us) h(om)o uenturus erat (omittitur) Et id(e)o quia ho(m)i(n)em diu no(n) uiderant Et noua libent(er) scire uolebant Et incep(er)unt de cesare querere Ip(s)e sicut de alio de se incepit fa(l)so respo(n)d(er)e (omittitur) (omittitur) Dicens nu(m)quid hoc ignoratis Quia decessit de hoc mundo (F)ilia sibi respondit Eia qualit(er) hoc libent(er) scio Nam de hoc sibi faueo libent(er) Ne meo dilecto p(ro)pt(er) eum eueniret malu(m) De hoc etia(m) fauerem cognat(i)o(n)i toti mee Ut p(er) hoc facere(m) pacem meo dilecto (D)ecedens cesar de castro ad ex(er)citu(m) edixit Et principib(us) suu(m) uiolentu(m) generu(m) dixit Cum labore uia(m) ad castru(m) p(ro)puta(ue)ru(n)t Et ante castrum se cu(m) ex(er)citu posuerunt (C)esar mandauit genero dici Dicens decet te hoc scire Quod comedi pane(m) tuum Sed quia tu es uiolent(er) gener meus Sup(er) uita(m) te diffido Et de filia nichil non curo (E)T dum comiti se defendere ui erat Cum quo se defenderet no(n) habebat Nam omnes sone putruerant Et unde alias facerent no(n) h(ab)ebant (Q)Vando castrum in p(er)ditione erat Si filia cesaris no(n) excogita(vi)ssset citius Super meniis stare</p>	<p>Hosta na hrad vpustili A <u>pro jak lépe</u> mohli jeho uctili Neboť jim již vděčný člověk jako přicházející byl (vynecháno) A proto že člověka dlouho neviděli A noviny rádi vědět chtěli A začali od císaře zvidat On jako o jiném o sobě začal klamně odpovídat (vynecháno) (vynecháno) Řka zda to nevíte Že odešel z tohoto světa Dcera si odpověděla Hej jak to ráda vím Neboť z toho si přěji ráda Aby mému milému pro něj nenastalo zlo Z toho také přála bych přibuzenstvu celému svému Abych skrz to učinila mír svému milému Odcházeje císař z hradu k vojsku oznámil A šlechticům (o) svém vzpurném zeťovi řekl S námahou cestu k hradu <u>pročistili</u> A před hradem se s vojskem položili Císař nařídil zeti být řečeno Řka sluší ti to vědět Že snědl jsem chléb tvůj Ale že ty jsi násilně zeť můj Nad životem tebe zoufám A o dceru nic nedbám A zatímco hraběti se bránit silou bylo Když <u>jakým</u> by se bránil neměl Neboť všechny <u>tětivy</u> shnily A odkud jiné by udělali neměli Když hrad na zhoubu byl Kdyby dcera císařova nebyla by vymyslela rychleji Nad hradbami stát</p>

DALIMILOVA KRONIKA – PAŘÍŽSKÝ ZLOMEK

42/1-34 (XI) O sedlčie knieni Božěně

Originál

Kněz Oldřich o Postoloprtech lovieše.
Když skrzě jednu ves jedieše,
uzřě, že sedlská dievka na potocě stáše,
bosa i bez rukávóv rúcho práše.
Ta sedlka krásna veľmi bieše
a k tomu ovšem stydlivé nrawy jmieše.
Počě sě jejie krásě diviti stojě
a inhed ji za knieni sobě pojě.
Ta knieni šlechetna veľmi bieše,
sobě jmě Božěna jmieše.
Páni jemu počěchu z toho za zlé jmieti,
kněz vecě: "Páni, račte slyšěti!
Z chlapóv šlechtici bývají
a šlechtici často chlapy syny jmievají.
Nebo ostaralé stříebro šlechtu činí
a často šlechticě chudoba sprostenstvím viní.
Vyšli smy všichni z otce jednoho
a ten sě čte šlechticem,
jehož otec jměl stříebra mnoho.
A když jest tak šlechta s chlapstvem smiešena,
budeť Božěna má žena!
Radějí sě chci s šlechtnú sedlkú českú smieti
než králevú německú za ženu jmieti.
Vřet každému srdce po jazyku svému,
a pro to Němkyně méně bude přieti
lidu mému.
Němkyni německú čeled bude jmieti
a německy bude učiti mé děti.
Pro to bude jazyka rozdělenie
a inhed zemi jisté zkaženie.
Páni, neviete dobra svého,
lajíce mi z manželstva mého.
Kde byste řečníky brali,
když byste před knieni stáli?"
Když z Božěny syna jměl,
tomu byl Břęcislav vzděl.

<http://geo.mff.cuni.cz/dalimil>

Latinský překlad

(D)Ux ulricus apud postolopr t uenabat(ur)
Accidit cum p(er) qua(m)da(m) uillam transiret
Vidit q(uod) una uirgo honesta sup(er) riuo stabat
Nudipes et sine manicis uestim(en)ta abluebat
Rustica pulcra ualde erat
Et circa hoc ex toto pudicos mores h(ab)ebat
Incepit eius pulc(ri)tudinem mirari stando
Et statim illa(m) p(ro) ducissa duxit
Illa ducissa uirtuosa erat
Et sibi nomen bosena habebat.
(D)Omini sibi de hoc p(ro) malo ceperunt h(abe)re
Dux dixit d(omi)ni dignemini audire
Ex rusticis spectabiles fiunt
Et spectabiliu(m) filias rustici ducu(n)t
Na(m) p(er)antiquate diuitie nobilitate(m) faciu(n)t
Et sepe nobile de rusticitate paup(er)tas redarguit.
Egressi sum om(ne)s ex p(at)re uno
Et is app(e)llat se nobile(m)
q(ui) habet de arge(n)to m(u)ltu(m)
Ex quo e(st) ita nobilitas cum rusticitate p(er)mixta
Erit idcirco uxor mea bozena
Malo cum boema rustica ridere
Qua(m) filia(m) regis alienigena(m) p(ro) uxore hab(er)e
Bulit cuilibet cor post lingua(m) suam
Et p(ro)pter hoc alienigena minus erit fau(er)e
hominibus meis
Alienigena aliena(m) familia(m) e(r)it h(abe)re
Et instruet teotonice pueros meos
Et ideo erit lingue scisura
Et statim t(er)re certa destructio
D(omi)ni uos nescitis bonum unu(m)
Imp(ro)perantes michi de mat(ri)monio meo
Vbi int(er)pretes acciperetis
Qua(n)do cora(m) teotonica ducissa staretis
(E)T q(ua)n(do) dux de bozena filium h(ab)uit
Hunc brzetislaum nominauit.

Doslovný zpětný překlad

Kníže oldřich u postolopr t lovil
Stalo se když skrz jakousi obec projížděl
Uviděl že jedna panna počestná nad potokem stála
Holé nohy a bez rukávů oděvy prala
Venkovanka krásná velmi byla
A kolem toho ze všeho stydlivé mravy měla
Začal se její krásě divit stoje
A hned ji za kněžnu uvedl
Ona kněžna ctnostná byla
A sobě jméno bozena měla.
Páni mu z toho za zlé začali mít
Kníže řekl pánové račte slyšet
Z venkovanů urození se stávají
A urozených dcery venkovani vedou
Neboť starobylé poklady šlechtu dělají
A často šlechtice z prostoty chudoba usvědčuje.
Vyšli jsme všichni z otce jednoho
A ten nazývá se šlechticem
který má ze stříbra mnoho
Z čehož je tak šlechta s prostotou smíchána
Bude proto žena má bozena
Raději chci s českou venkovankou se smát
Než dceru krále cizinku za ženu mít
Vře leckomu srdce po jazyku jeho
A pro to cizinka méně bude přát
lidu mému
Cizinka cizí čeled' bude mít
A bude učit německy děti mé
A proto bude jazyka trhlina
A hned zemi jistá zkáza
Pánové vy neznáte dobro jedno
Vytýkajíce mi z manželství mého
Kde tlumočníky byste brali
Když před německou kněžnou byste stáli
A když kníže z boženy syna měl
Toho břetislava nazval.

DALIMILOVA KRONIKA – PAŘÍŽSKÝ ZLOMEK

44/1–32 (III) Ot svatého Vojtěcha přenesenie

Originál

Pak kněz, chtě pomstíti děda svého,
jide na Mezku, kněžě polského.
Mezka proti němu mocně vynide
a v tom boji Mezka snide.
Ot Čech až právě do Hlohova
neslyšal by byl polského slova.
Neb vši zemi popelem postavi,
Břecislav v Hnězdně české
stany zstavi.
Odtud pěti bratří těla vzěchu
a svatého Radima odtud pojěchu.
Svatý Vojtěch neda sebe vzieti,
až mušichu tři dni póst přijieti.
Sliby veliké činiechu,
krčmy v svátek zapověděchu,
pravé manželstvo slíbichu,
pohřeb na poli ztratichu,
robotné lidi zprostichu.
Ktož by to zrušili, ti biskupem
kleti biechu.
A když to zděchu,
tělo svatého Vojtěcha zpodjěchu.
Neb jím dřeve pro to kleti biechu.
Toho sě odpověděvše, domov jej vzěchu
a všecky jiné pobrachu svaté.
Tu vzěchu tři dsky pisané,
ovšem zlaté,
jichž každá tři sta funtův vážieše.
Mezi nimi kříž zlatý bieše.
Ten byl kázal kněz Mezka učiniti z zlata,
jímž sě mohl třikrát převážiti.
Z Polsky sto vozův zvonův vyvezu
a jiných klejnotův odtud mnoho odvezu.
To sě sta léta ot narození syna božieho
po tisíc let po třech dcětech osmého.

Latinský překlad

(P)Ost hec dux uolens ui(n)dicare auu(m) suum
Iuit sup(er) meskam ducem polonie
Meska contra ip(su)m potent(er) exiuit
Et in illo p(re)lio meska decessit
A bochemia usq(ue) recte ad glogouia(m)
No(n) audiuisse polonice u(er)bum
Nam tota(m) t(er)ram in cinere(m) redegerat
Et brzetislaus in knyesua poemicalia
tentoria posuit.
Ab inde quinq(ue) fratru(m) corpora recep(er)u(n)t
Et s(an)c(tu)m radimu(m) inde sustulerunt
S(an)c(tu)s Woythiech no(n) p(er)misit se inde accip(er)e
Vsq(ue) quo oportebat eos ieiunium trium dierum recip(er)e
Officia magna facieba(n)t
Tab(er)nas in festis p(ro)hibuerunt
(omittitur)
(omittitur)
Et seruos homines lib(er)auerunt
Et quisq(ui)s contra fac(i)ere t hij per episcopu(m)
excomunicauerant
Et postq(uam) hoc perfecissent
Tu(n)c corpus s(an)c(t)i Woythiechi sustuleru(n)t
Nam p(ro)p(ter) hoc isti excomunicati erant
Quo abdicato domu(m) eum recep(er)unt
Etiam om(ne)s alios sanctos receperunt
Ibi recep(er)unt tres tabulas pietas
ex toto aureas
Quaru(m) quelibet trece(n)tas libras po(n)derabat
Inter quas crux aurea erat
Hanc fecerat dux meska de auro facere
Quo se poterat ter preponderare.
E polonia centum currus de campanis eduxerunt
Et de aliis p(re)ciosis multu(m) exportaueru(n)t
Hoc factum e(st) a natiuitate filii dei
Anno post mille triginta octo

Doslovný zpětný překlad

Potom kníže chtě pomstít děda svého
Šel na mezku knížete polského
Mezka proti němu mocně vyšel
A v onom boji mezka zemřel
Od čech až přímo do hlohova
Nebyl bys uslyšel polské slovo
Neboť celou zemi v popel byl uvedl
A břetislav v hnězdně české
stany položil.
Odtud pěti bratrů těla vzali
A svatého radima odtud zdvihli
Svatý Vojtěch nedovolil se odtud vzít
Až čimž muselo se jim půst tři dny přijmout
Povinnosti velké činili
Krčmy ve svátky zakázali
(vynecháno)
(vynecháno)
A podrobené lidi osvobodili
A kdokoliv proti by činil ti skrz biskupa
vyobcovali
A jakmile to byli udělali
Tehdy tělo svatého Vojtěcha zdvihli
Neboť pro to oni vyobcování byli
Což odmítající domů ho (zpět) vzali
Také všechny jiné svaté vzali
Tu vzali tři desky pietní
z celého zlaté
(Z) kterých leckterá třista liber vážila
Mezi kterými kříž zlatý byl
Ten byl učinil kníže mezka ze zlata udělat
Kterým se mohl třikrát převážít.
Z polska sto vozů o zvonech vyvezli
A z jiných drahocenných mnoho vyvezli
To se stalo od narození syna božieho
Roku po tisícím třicátém osmém

DALIMILOVA KRONIKA – PAŘÍŽSKÝ ZLOMEK

44/33-40 (IV) Ot svatého Vojtěcha přenesenie

Originál

Polené na Čechy z násilí žalovachu
a na ně právo v Římě ustachu.
Papež jě sě Čechóm velmi hroziti,
ale uzřě, že Čechové nechtie sě modliti.
Káza jim někako bohu polepsiti.
Kněz za to káza u Boleslavi
kostel a klášter učiniti.
Tehdy ciesař, Jitčin otec, snide,
s jehož smrtí mnoho Čechów čsti otjide.

Latinský překlad

(P)Oloni sup(er) boemos de uiolentia q(ue)relaba(n)t(ur)
Et contra eos rome iniure obtinuerunt
Papa incepit boemis nimis co(m)minari
Sed postqua(m) uidit q(uod) boemi uolunt ei supplicare
Precepit eis de hoc aliquomodo eme(n)da(r)e.
Dux boemie p(re)cepit p(ro)pt(er) hoc in boleslaui
eccl(es)iam facere
Tunc t(em)p(o)ris cesar gutte pat(er) decessit
Cum cui(us) morte multu(m) honoris dep(er)it.

Doslovný zpětný překlad

Poláci na čechy z násilnosti si stěžovali
A proti nim v římě nespravedlivě dokázali
Papež začal čechům velmi vyhrožovat
Ale jakmile uviděl že češi chtějí se mu usmířit
Nařídil jim z toho nějakým způsobem opravit.
Kníže český nařídil pro to v boleslavi
kostel udělat
Toho času císař jitčin otec zemřel
S jehož smrtí mnoho cti zahynulo.

45/1–22 (IV) O Břecislavově boji s ciesařem

Druhý ciesař, chtě ot Čech polské
zlato mieti,
chtieše Břecislavovi kněžstvo otjeti.
S velikým vojskem do Čech pojide.
A když bavorského lesu dojde,
to knězi Břecislavovi pověděchu,
že již u lesa stojiechu.
Břecislav svým povědě:
"Však já to dobře vědě,
že nemáme lučišč borových
ani mečov lipových.
Z ciesařet' mléko za krev nepoteče,
ažt' jeho mój meč doteče,
takéžt' krev z jeho boka poteče."
A jakož to brzo dořeče,
káza všem u Domažlic býti
řka: "Tu sě nám jest s ciesařem sníti."
Uslyšě, že Sasici jdú s druhé strany.
Vecě jim kněz: "Nebojte sě saské rány."
I káza Prkošovi z Bieliny na Sasy jěti
a jednoho slova boj s nimi vzieti
řka: "Nedaj sě jim s ciesařem snieti!
Ztratiš-li co, nedámt' v ničemž škody jmieti.

(A)Lter cesar uolens a boemis polonie
thesauros rehabere
Volebat brzetislao ducatum auferre
Cum magno ex(er)citu ad boemia(m) ibat
Et dum bauarie siluam adiret
Hoc duci brzecislao dixerunt
Q(uo)d iam apud siluam stabant
(B)Rzecislaus suis dixit
Hoc ego bene scio
Quod non habemus arcus pineos
Nec gladios de tilia
Et ex cesare lac p(ro) sanguine no(n) exhibit
Si ip(su)m meus gladius attinget
Taliter cruor de suo latere sicut de meo effluet
Et qua(m) cito hoc dixit
Precepit om(n)ib(us) apud domaslicz e(ss)e
Dicens ibi debemus ap(ud) domaslicz (con)g(re)di.
(A)Udiens q(uod) saxones uadu(n)t ab alia parte
Dixit eis dux no(n) timeatu(r) saxonu(m) plaga(m)
Et p(re)cepit prkossio de bielina contra sa(.)xones ire
Et uno u(er)bo cum ip(s)is prelium inire
Dicens no(n) p(er)mittas eos cu(m) cesare (con)g(re)di.
Si perdes aliquid no(n) p(er)mitta(m) te i(n) nullo

Druhý císař chtě od čechů polské
poklady zpět mít
Chtěl břetislavovi knížectví uchvátit
S velkým vojskem k čechům šel
A zatímco k bavorskému lesu přišel
To knížeti břetislavovi pověděli
Že už u lesa stáli
Břetislav svým řekl
To já dobře vím
Že nemáme luky borové
Ani meče z lípy
A z císaře mléko za krev nevyjde
Jestliže se ho můj meč dotkne
Tak krev z jeho boku tak jako z mého bude vytékat
A jak rychle to řekl
Nařídil všem u domažlic být
Řka tu se musíme u domažlic utkat.
Slyšě že sasové jdou z jiné strany
Řekl jim kníže ať není obáváno saskou ránu
A nařídil prkošovi z bíliny proti sasům jít
A jedním slovem s nimi (v) bitvu vejít
Řka nedovolíš jim s císařem se setkat.
Jestliže ztratiš něco nenechám tě v žádném